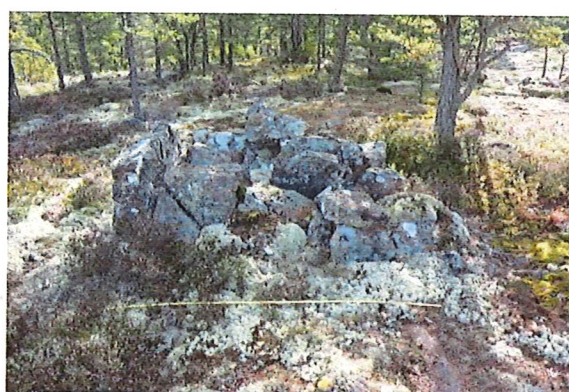
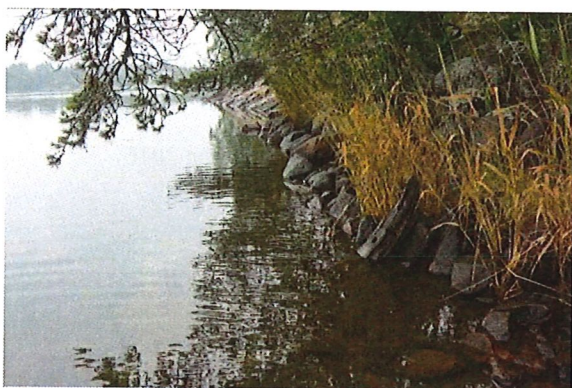

Arkeologisk inventering

inför delgeneralplan av

Jomala Kungsö

Innehåll

Sammanfattning	2
Utdrag från terrängkartan	3
1. Bakgrund och syfte.....	4
2. Metod	4
3. Topografi och historisk kontext	5
4. Observationer	8
5. Resultat.....	35

Bilaga 1. Förteckning över digitala foton

Bilaga 2. Inmätta lämningar

Bilaga 3. Lämningar Dalsberg och Pellas

Bilaga 4. Lämningar Hamnäs och Möskatan

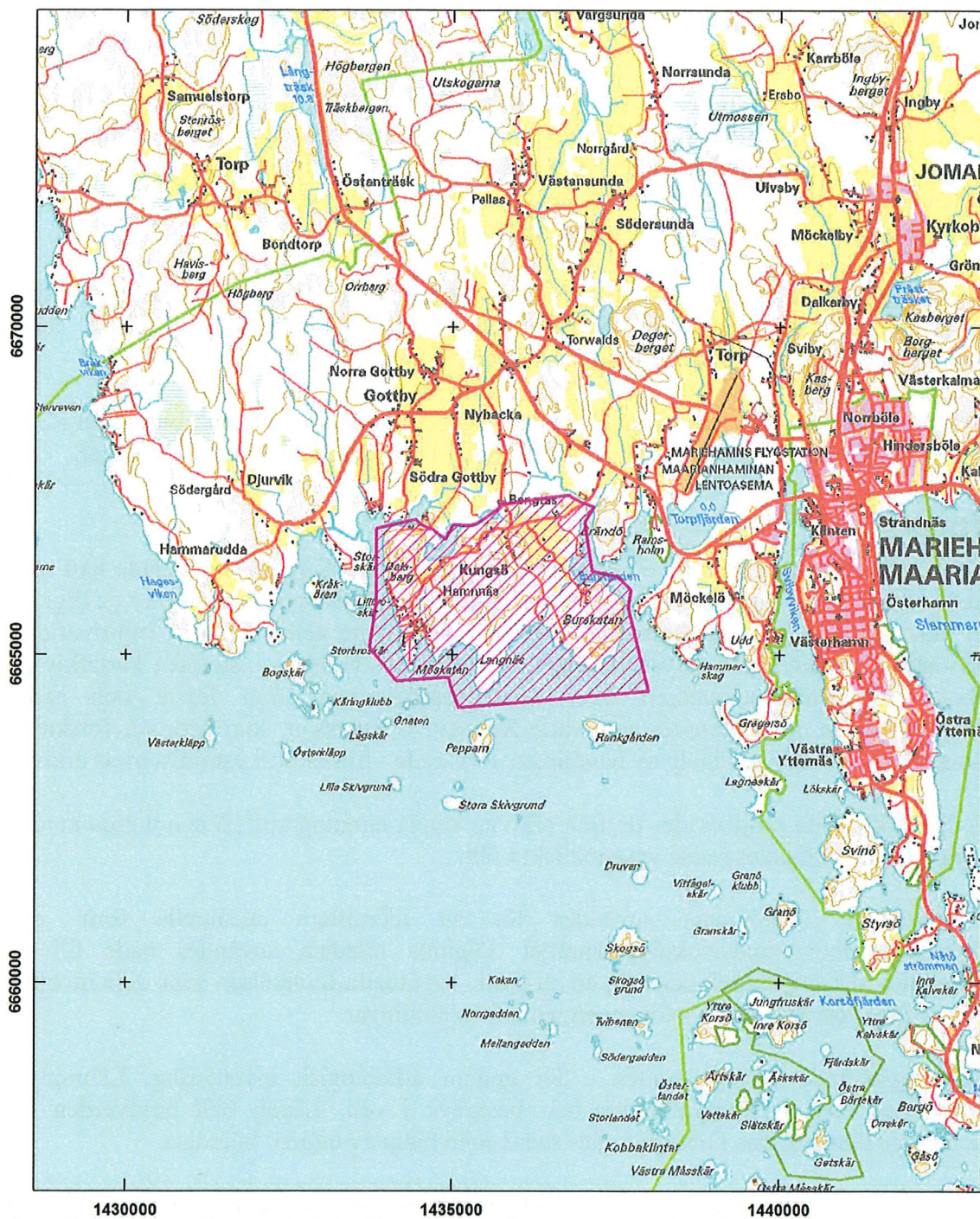
Bilaga 5. Lämningar Österäng

Bilaga 6. Lämningar Burskatan

Bilaga 7. Lämningar Langnäs

Bilaga 8. Lämningar Bengtas och Kumlet

Utdrag från terrängkartan

Översiktskarta över Kungälv. Röd skraffering visar undersökningsområdet. Skala 1:100 000.

En tiometers höjdnivå över undersökningsområdet togs fram på kartan och studerades med syfte att identifiera lämpliga ställen för lämningar från brons- och äldre järnåldern. De möjliga områden som identifierades på kartan besiktigades därefter i fält (karta 1).

3. Topografi och historisk kontext

gårdarna Pellas, Hinders, Bengtas och Jakos ligger c:a 2,5 kilometer sydväst om Mariehamns flygplats. Halvön avgränsas av Hammarudda och Gottbysundet i väst och Möckelö och Bursund samt Säviken i öster. Bortsett från ett antal öar och skär ligger Kungsö öppet söderut mot Kråkörsfjärden och Vassaviken vidare ut mot Ålands hav.

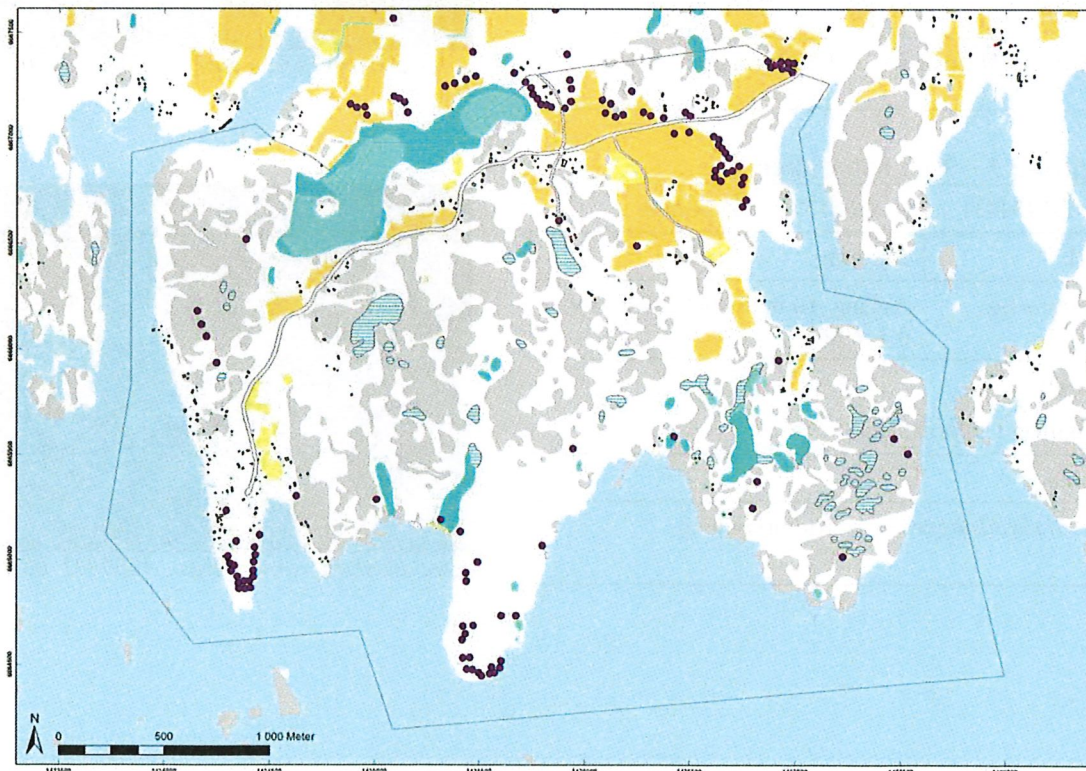
5

fasta Åland (Karta 2). En ristning i form av ett vattenståndsmärke från 1857 finns i den östligaste delen av Burskatan.

Byggandet av Kungsö batteri påbörjades våren 1916 som en del av det ryska permanenta kustartilleriet på Åland. Totalt byggdes tio batterier på Åland. Av dessa byggdes fyra på västra Åland; Kungsö, Mellantorp, Frebbenby och Sâlis. Samtliga batterier hade en bestyckning som bestod av tre stycken 152 mm kanoner. I samband med den ryska revolutionen 1917 upphörde verksamheten nästan helt och åtminstone Sâlis batteri blev aldrig helt färdigställt. Vid årsskiftet 1917–1918 började ryssarna utrymma Åland och endast c:a 2000 man fanns kvar på Åland i januari 1918. Finland förklarade sig självständigt i december 1917 och inbördeskriget bröt ut i januari 1918.

Efter striderna vid Godby skickades svenska och tyska trupper till Åland som delades in i två bevakningszoner. Kungsö kom att falla inom den svenska bevakningszonen. Under sommaren och hösten 1919 demolerades batterierna på Åland och 1921 fastslogs demilitariseringen och neutraliteten i Nationernas Förbund (Gustavsson 1994). Den arkeologiska kommissionen i Finland lyckades få till stånd att ett hörn av Kungsö batteri skulle få stå kvar som ett minne och inte demoleras. I dag är batteriet ett uppskattat besöksmål försett med ett utkikstorn och en modell av hur batteriet såg ut när det var i bruk.

I samband med krigen befästes även stora delar av den norra delen av Kungsö och de sydliga delarna av Langnäs och Möskatan med system av skyttegravar, skyttevärn och bunkrar. Det är från handlingar förvarade i finska utrikesministeriets arkiv känt ungefär var dessa varit lokaliserade, men kunskapen om det fortfarande finns några spår av dem har varit okänt (karta 3).

Karta 3. De militära anläggningarna från 1918 och 1945 projicerade. Skala 1:12 500

Anläggning 4 - Rösegravfält

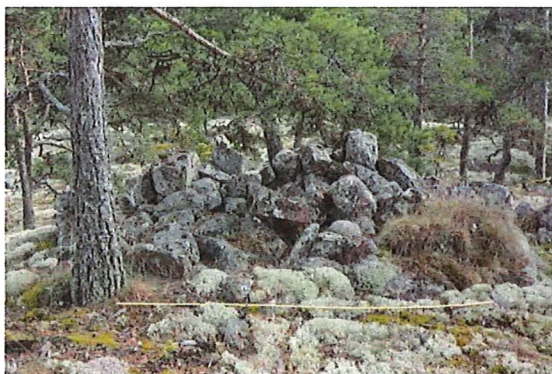
Läge	Y 1434225	X 6666121	Z 25 möh
Antal	2	Datering	Bronsålder
Form och storlek	Runda. 1,5m i diameter. 0,5 m höga.		
Beskrivning	Två rösen som ligger mycket nära varandra. Rösena har blivit lagda av natursten i storleken 0,2-0,5 m i diameter. Båda rösena är kraftigt utrasade.		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från öst, A160831_09.JPG

Anläggning 5 - Gravröse (Jo 18.7)

Läge	Y 1434780	X 6665327	Z 10 möh
Antal	1	Datering	Brons/Ä jä
Form och storlek	Runt. 4,3 m i diameter. 0,7 m hög.		
Beskrivning	Röse av natursten i storleken 0,3-0,5 m i diameter. Krönläge. Delvis utrasat mot sydost.		
Kommentar	Sedan tidigare registrerad under fornlämningsnummer Jo 18.7		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från öst, A160826_13.JPG

Anläggning 6 - Förvaringsanläggning

Läge	Y 1434365	X 6665690	Z 5 möh
Antal	1	Datering	Sentida
Form och storlek	Rund. 4,2 m i diameter. 0,3 m djup		
Beskrivning	Förvaringsanläggning med tydlig vall. Ett större stenblock, c:a 1 m i diameter, ligger i den östra delen av anläggningen. Ligger i stenåker		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från sydväst, A160826_14.JPG

Anläggning 10 – Röse

Läge	Y 1434365	X 6665132	Z 5 möh
Antal	1	Datering	Sentida
Form och storlek	Avlång. 3 m no-sv och 1,5 m nv-so. 0,3 m hög.		
Beskrivning	Övervuxet röse av natursten i storleken 0,1-0,3 m i diameter.		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Kulturlämning		

Översiktsbild från söder, A160829_01.JPG

Anläggning 11 – Röse

Läge	Y 1434363	X 6665055	Z 5 möh
Antal	1	Datering	Sentida
Form och storlek	Runt. 3 m i diameter. 0,3 m hög.		
Beskrivning	Ett röse av tätt lagd natursten i storleken 0,1-0,4 m i diameter.		
Kommentar	Ovanpå röset har man bränt skogsavfall.		
Förslag till skyddsåtgärder	Kulturlämning		

Översiktsbild från väst, A160829_02.JPG

Anläggning 12 - Skyttevärn

Läge	Y 1434376	X 6665065	Z 5 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Avlångt. 4,2 m ö-v och 3 m n-s		
Beskrivning	Skyttevärn med vall mot öster.		
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från nordväst, A160829_03.JPG

Anläggning 16 - Artillerifundament

Läge	Y 1434369	X 6667911	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Kvadratisk. 2,3 m n-s. 0,4 m hög.		
Beskrivning			
Gjutet, kvadratisk fundament med en uppbyggnad av tegel mitt på.			
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder		Fast fornlämning	

Översiktsbild från väster, A160831_05.JPG

Anläggning 17 - Förrådsgrop

Läge	Y 1434368	X 6664909	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Kvadratisk. 2,3 m n-s. 0,7 m djup		
Beskrivning			
Förrådsgrop med skarpa kanter.			
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder		Fast fornlämning	

Översiktsbild från sydväst, A160831_07.JPG

Anläggning 18 – Förvaringsanläggningar

Läge	Y 1434984	X 6666361	Z 22 möh
Antal	3	Datering	Förhistorisk
Form och storlek	Oval. 4 m ö-v och 2 m n-s. 0,3 m djup.		
Beskrivning			
Anläggning bestående av tre grunda förvaringsanläggningar liggandes på linje. Ingen vall synlig vid anläggningarna. Ligger i stenåker			
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från öst, A160901_14.JPG

Anläggning 22 – Röse

Läge	Y 1434954	X 6665392	Z 7 möh
Antal	1	Datering	-
Form och storlek	Oregelbundet kvadratisk. 2,5 m n-s och 2,5 m ö-v. 0,3m hög.		
Beskrivning	Litet utrasat röse av natursten i storleken 0,2-0,4 m i diameter.		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Kulturlämning		

Översiktsbild från sydväst, A160826_07.JPG

Anläggning 23 - Gravröse

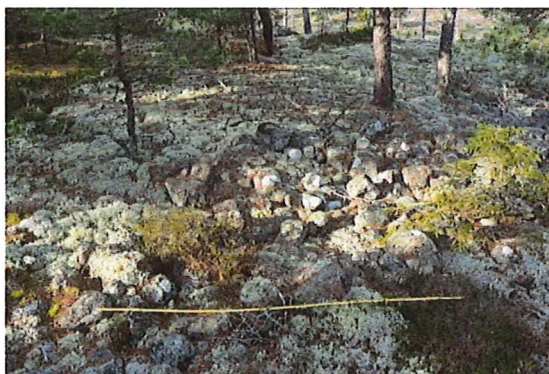
Läge	Y 1435187	X 6666353	Z 25 möh
Antal	1	Datering	Brons/Ä jä
Form och storlek	Kvadratisk. 2,6 m i diameter. 0,4 m hög.		
Beskrivning	Kvadratisk röse av natursten i storleken 0,2-0,4 m i diameter. Aningen utrasat i sydväst och det finns en skarp kant i norr		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från sydsydost, A160901_01.JPG

Anläggning 24 – Förvaringsanläggning

Läge	Y 1435172	X 6666362	Z 25 möh
Antal	1	Datering	Förhistorisk
Form och storlek	Rund. 3,6 m ö-v och 3,3 m n-s. 0,1 m djup.		
Beskrivning	Förvaringsanläggning. Ingen synlig vall. Ligger i en stenåker.		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från nordnordost, A160901_02.JPG

Anläggning 28 – Stensättning

Läge	Y 1435206	X 6665912	Z 19 möh
Antal	1	Datering	Förhistorisk
Form och storlek	Rund. 4,4 m nv-so och 2 m ö-v. 0,2 m hög		
Beskrivning			
Stensättning av natursten i storleken 0,1-0,5 m i diameter. Utrasad mot väster.			
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder		Fast fornlämning	

Översiktsbild från nordväst, A160901_07.JPG

Anläggning 29 – Stensättning

Läge	Y 1435178	X 6665624	Z 13 möh
Antal	1	Datering	Historisk
Form och storlek	Rund. 2,9 m nv-so och 3,2 m no-sv. 0,6 m hög.		
Beskrivning			
Stensättning i sex varv av natursprucken, kantig sten i storleken 0,2-0,5 m i diameter. Öppning mot öster, utrasad mot samtliga andra håll.			
Kommentar		Jaktnäste?	
Förslag till skyddsåtgärder		Fast fornlämning	

Översiktsbild från sydost, A160901_08.JPG

Anläggning 30 - Skyttegrav

Läge	Y 1435415	X 6665032	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Avlång, 35 m nv-so och 13,6 m no-sv. 1,2 m djup.		
Beskrivning			
Mycket tydlig, sicksackformad skyttegrav. Tydlig vall mot väster. Skyttegraven är täckt av nedfallna träd och gallringsavfall.			
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder		Fast fornlämning	

Översiktsbild från sydost, A160824_18.JPG

Anläggning 34 – Skyttevärn

Läge	Y 1435472	X 6664454	Z 2 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Rektangulär. 3,5 m n-s och 2,5 m ö-v. 0,6 m hög.		
Beskrivning	Tydligt skyttevärn med vall mot söder. Ligger c:a 25 m norr om nuvarande strandlinje.		
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från nordväst, A160824_09.JPG

Anläggning 35 - Skyttevärn

Läge	Y 1435508	X 6667318	Z 4 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Rund. 12 m n-s, 9,5 m ö-v		
Beskrivning	Grunt skyttevärn, vall mot söder.		
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från väster, A160823_04.JPG

Anläggning 36 - Skyttevärn

Läge	Y 1435482	X 6667306	Z 4 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Oval. 12,5 m n-s, 8 m ö-v		
Beskrivning	Grunt skyttevärn med låg vall mot söder		
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från nordost, A160823_05.JPG

Anläggning 40 – Röjningsröse

Läge	Y 1435764	X 6667270	Z 7 möh
Antal	1	Datering	Sentida
Form och storlek	Rektangulär. 12 m n-s och 4 m ö-v. 0,4 m hög.		
Beskrivning	Tydlig stensättning av natursten i storleken 0,3-0,5 m i diameter.		
Kommentar	Ligger nära markering för krigstida lämning på karta från 1945.		
Förslag till skyddsåtgärder	Kulturlämning		

Översiktsbild från sydost, A160822_14.JPG

Anläggning 41 - Skyttevärn

Läge	Y 1435796	X 6667111	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Avlång. 16 m n-s, 10,5 m ö-v, 1 m		
Beskrivning	Kraftigt övervuxet skyttevärn bestående av en stenvall mot väster som ursprungligen troligtvis kommer från odlingsrösen. Vallen ligger längs med åkern mot Katthavet. Åtminstone två skytte/maskingevärställningar.		
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från sydväst, A160822_13.JPG

Anläggning 42 - Skyttevärn

Läge	Y 1436150	X 6667157	Z 6 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Oval. 8 m n-s och 6,5 m ö-v. 0,2 m hög		
Beskrivning	Skyttevärn beläget på impediment. Täckt av krypgran.		
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från söder, A160824_08.JPG

Anläggning 46 – Ev. läger-/tältplats

Läge	Y 1436453	X 6667142	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Sentida
Form och storlek	Kvadratisk. 8,5 m bred. 0,6 m hög.		
Beskrivning			
Kvadratisk, dikad lämning. Dikena är c:a 0,4-0,5 m djupa.			
Kommentar	Möjligtvis relaterad till de krigstida lämningar som finns i närheten. I så fall måste lämningen klassas om till fornlämning. Syns tydligt på LiDAR-materialet över området.		
Förslag till skyddsåtgärder	Kulturlämning		

Översiktsbild från nordost, A160824_04.JPG

Anläggning 47 - Skyttevärn

Läge	Y 1436491	X 667114	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Oval. 4,3 m n-s och 3,2 m ö-v. 0,4 m djup		
Beskrivning			
Skyttevärn med tydlig vall i sydväst.			
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder		Fast fornlämning	

Översiktsbild från öster, A160824_03.JPG

Anläggning 48 - Skyttevärn

Läge	Y 1436470	X 6667101	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Rektangulär. 4 m no-sv och 1,5 m nv-so. 0,4 m djup		
Beskrivning			
Skyttevärn med tydlig vall i sydväst. Större björk växer i värnet.			
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder		Fast fornlämning	

Översiktsbild från nordväst, A160824_02.JPG

Anläggning 52 - Skyttevärn

Läge	Y 1436550	X 6667074	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Oval. 6 m ö-v 4 m n-s, 1 m djup		
Beskrivning	Skyttevärn i skogsterräng invid Österäng. Sprängsten i öster.		
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från norr, A160822_01.JPG

Anläggning 53 - Skyttevärn

Läge	Y 1436658	X 6666998	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Rund. 4 m n-s 3 m ö-v, 1 m djup		
Beskrivning	Cirkelrunt skyttevärn i skogsterräng. Vallad mot syd och väst.		
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från öster, A160822_03.JPG

Anläggning 54 - Skyttevärn

Läge	Y 1436660	X 6666927	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Oval. 8 m nv-so, 2 m no-sv		
Beskrivning	Avlångt skyttevärn i skogskanten. Kraftigt övervuxet och skadat av elstolpe.		
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från norr, A160822_04.JPG

Anläggning 58 - Skyttevärn

Läge	Y 1436793	X 6666782	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Avlång. 7,5 m n-s, 3 m ö-v, 0,5 m djup		
Beskrivning	Skyttevärn med svag vallformation i åkerkanten.		
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från öster, A160822_10.JPG

Anläggning 59 - Skyttevärn

Läge	Y 1436784	X 6666772	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	-		
Beskrivning	Naturformation i bergsklack mot väster. Skall enligt karta från 1945 finnas ett skyttevärn här.		
Kommentar	Möjligt skyttevärn.		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från sydost, A160822_11.JPG

Anläggning 60 - Stenrad

Läge	Y 1435567	X 6666568	Z 30 möh
Antal	1	Datering	Sentida
Form och storlek	Rak. 4 m nv-so och 0,1 m hög		
Beskrivning	Liten stensträng intill ett stentag.		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Kulturlämning		

Översiktsbild från sydost, A160822_11.JPG

Anläggning 64 – Vall i stenåker

Läge	Y 1435792	X 6666295	Z 28 möh
Antal	1	Datering	Förhistorisk
Form och storlek	Avlång, 10 m n-s och 4,4 m ö-v. 0,4 m hög.		
Beskrivning	Stenar från stenåker upplagd i en vall i n-s riktning.		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från söder, A160901_12.JPG

Anläggning 65 – Förvaringsanläggning

Läge	Y 1435793	X 6666312	Z 28 möh
Antal	1	Datering	Förhistorisk
Form och storlek	Oval, 6,2 m n-s och 5 m ö-v. 0,6 m hög.		
Beskrivning	Förvaringsanläggning. Förhållandevis tydlig vall mot sydost. Ligger i en stenåker.		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild från nordväst, A160901_13.JPG

Anläggning 66 – Förvaringsanläggning

Läge	Y 1435978	X 6666748	Z 27 möh
Antal	9	Datering	Förhistorisk
Form och storlek	Runda och avlånga. Från 1,7 - 6 m i diameter. 0,3-1,5 m djupa.		
Beskrivning	Förvaringsanläggning i form av nedgrävdagropar i stenåker. Både med och utan uppbyggda vallar. En av anläggningarna utgörs av en större stenvall, som är cirka 18 meter lång.		
Kommentar	Anläggningarna syns tydligt på LiDAR-materialet över området.		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild av anl. 66:1. Från söder, A160825_01.JPG

Anläggning 70 - Skyttegrav

Läge	Y 1436801	X 6665164	Z 5 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	Avlång. 30,5 m ö-v och 10,5 m n-s. 1 m djup.		
Beskrivning			
Skyttegrav gåendes parallellt med stranden som ligger c:a 70 m söder om anläggningen. Tydlig vall mot söder.			
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder		Fast fornlämning	

Översiktsbild från norr, A160825_22.JPG

Anläggning 71 - Skyttevärn

Läge	Y 1437054	X 6664888	Z 3 möh
Antal	1	Datering	Krigstida
Form och storlek	U-formad. 4 m i diameter. 0,5 hög.		
Beskrivning			
Halmåneformat skyttevärn av staplad, naturspräckt sten. Värnet ligger på berg vid kanten av en naturlig sänka.			
Kommentar			
Förslag till skyddsåtgärder		Fast fornlämning	

Översiktsbild från nordost, A160826_06.JPG

Anläggning 72 - Sjomärke

Läge	Y 1437213	X 6665014	Z 12 möh
Antal	1	Datering	Historisk
Form och storlek	Runt. 2,3 m ö-v och 2,2 m n-s. 0,3 m hög.		
Beskrivning			
Röse av natursten i storleken 0,2-0,4 m i diameter. Bildar en tydlig cirkelform mot sydväst.			
Kommentar		Troligen fundament till ett gammalt sjömärke	
Förslag till skyddsåtgärder		Fast fornlämning	

Översiktsbild från öster, A160826_04.JPG

Anläggning 76- Rösegravfält

Läge	Y 1437188	X 6665801	Z 15 möh
Antal	6	Datering	Ä ja
Form och storlek	Rektangulära. Från 2,8 -5 meter stora. 0,5 – 1,3 meter höga		
Beskrivning	Rektangulära rösen av natursten. Hällkisteliknande konstruktion på en av gravarna. Ligger i sluttning mot öster. Två halvcirkelformade jaktgrunder i tre respektive sex varv ligger i den norra och södra delen av fornlämningen		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Fast fornlämning		

Översiktsbild anl. 76:1. Från nordväst, A160901_03.JPG

Anläggning 77 – Röse

Läge	Y 1437191	X 6665704	Z 16 möh
Antal	1	Datering	Sentida
Form och storlek	Avlång. 2,5 m n-s och 1,3 m ö-v. 0,4 m hög.		
Beskrivning	Samling av naturstenar i storleken 0,3-1 m i diameter. Ligger i skreva i berget.		
Kommentar	-		
Förslag till skyddsåtgärder	Kulturlämning		

Översiktsbild från sydost, A160902_16.JPG

Anläggning 78 – Stensättning

Läge	Y 1437505	X 6665520	Z 23 möh
Antal	1	Datering	-
Form och storlek	Oval. 1,9 m no-sv och 1 m nv-so. 0,1 m hög.		
Beskrivning	Oval stensättning av natursten i storleken 0,1-0,5 m i diameter. Eldsprucken sten i centrum.		
Kommentar	Sannolikt en gammal eldstad.		
Förslag till skyddsåtgärder	Kulturlämning		

Översiktsbild från väst, A160826_02.JPG

5. Resultat

Ålands landskapsregerings kulturbyrå genomförde under perioden 22.8 – 2.9.2016 en inventering av Kungsö by i Jomala kommun. Totalt inventerades en yta på 633 hektar. Inventeringen utgör en del av underlaget inför delgeneralplaneringen av Kungsö by.

Baserat på kartmaterial från I och II världskrigen kunde sammanlagt 36 krigstida lämningar identifieras. Det samtida kartmaterialet korrelerade förhållandevis väl med kvarvarande lämningar i naturen. De påträffade lämningarna består av skyttevärn, dvs. rektangulära, oftast ganska grunda gropar för en person med en vallformation framför, placerade i strategiska lägen. Skyttegravar, dvs. större nedgrävningar, parallellt med vattnet och med en större vallformation framför sig. Dessa innefattade oftast ett eller två maskingevärnsnäten eller kanonställningar. Även artilleriställningar, en bunker med tillhörande förrådsgropar, en förbindelsegång, en möjlig grund till ett bevakningstorn samt ett nedgrävt maskingevärnsnäte påträffades. Majoriteten av skyttevärnen återfanns i området runt Bengtas och Österäng, men ett antal fanns även i de södra områdena kring Möskatan, Langnäs, Burvad och Burskatan. Skyttegravarna ligger främst vid Österäng/Hinderssskåret men även längs med den västra stranden runt Langnäs. De tidigare kända lämningarna besiktigades och positionerades.

Tre nya gravfält från den äldre järnåldern påträffades. Två av dessa ligger på den norra delen av Burskatan och består av fyra respektive fem anläggningar drygt 100 meter från varandra. Cirka 230 meter nordost om Jo 18.1 påträffades det tredje gravfältet, bestående av två rösen. Utifrån deras form och läge tolkas de till att härstamma från den äldre järnåldern. På den södra delen av Dalsberg hittades ett mindre röse som tolkas till att härstamma från bronsåldern.

Förvaringsanläggningar i form av gropar i stenåkrar påträffas i hela Kungsöområdet. Dessa förekommer i stort sett alltid i närheten av brons/järnåldersgravar och det är oftast tydligt att de är mycket gamla. Två av lämningarna är tolkade som sjömärken, en som ett jaktrelaterat gömme och resterande två som stensättningar.

Fornlämningar är skyddade enligt landskapslagen (1965:9) om fornminnen 1 kap. 1§ "fasta fornlämningar är fredade som minne av Ålands tidigare bebyggelse och historia". De nyupptäckta fornlämningarna kommer införas i fornlämningsregistret efter markägaren har hörts.

Kulturlämningarna bestod främst av stensättningar av olika slag, men även en dikad, kvadratisk anläggning vilken tolkas som en möjlig läger-/tältplats. Dessa finns spridda över hela inventeringsområdet.

Kulturlämningar är lämningar efter mänsklig aktivitet, men som inte faller under lagen om fornminnen. Kulturlämningar är sådana lämningar som är viktiga för förståelsen av ett områdes användning och utveckling. Rubbande av kulturlämningar bör alltid ske i samrådan med Kulturbyrån.

Sund den 13.10.2016

Antikvarie

Daniel Anderberg

Bilaga 1. Förteckning över digitala foton

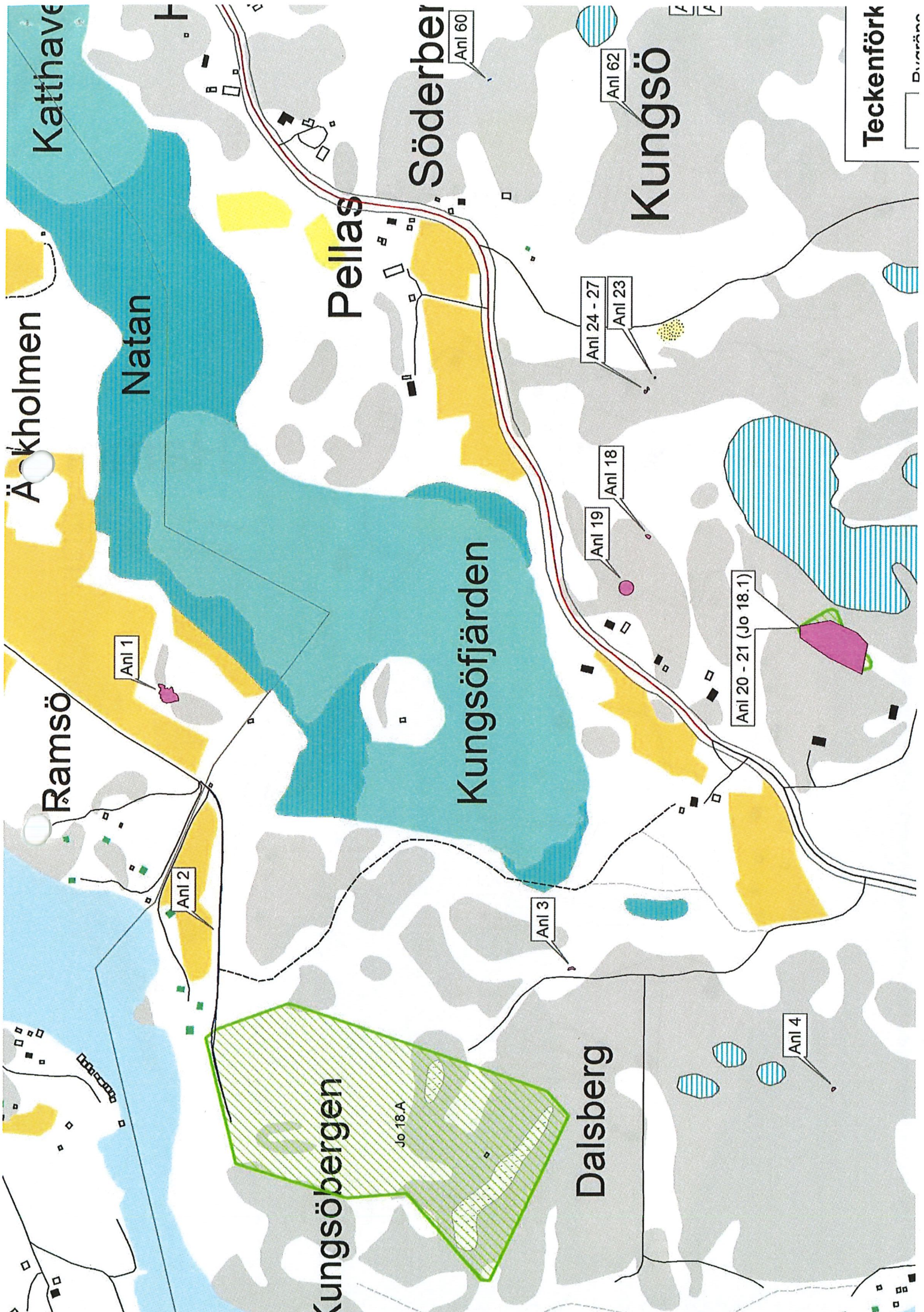
Filnamn	Rubrik/namn	Tagits ifrån	Fotograf	Anteckningar
A160822_01	Anläggning 52	Norr	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_02	Anläggning 53	Norr	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_03	Anläggning 53	Öster	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_04	Anläggning 54	Norr	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_05	Anläggning 55	Norr	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_06	Anläggning 55	Söder	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_07	Anläggning 55	Sydost	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_08	Anläggning 56	Sydost	Daniel Anderberg	Skyttegrav, översikt
A160822_09	Anläggning 57	Öster	Daniel Anderberg	Skyttegrav, översikt
A160822_10	Anläggning 58	Öster	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_11	Anläggning 59	Sydost	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_12	Anläggning 69	Öster	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_13	Anläggning 41	Sydväst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160822_14	Anläggning 40	Sydost	Daniel Anderberg	Röjningsröse, översikt
A160823_01	Anläggning 39	Nordost	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160823_02	Anläggning 38	Väst	Daniel Anderberg	Artilleriställning, översikt
A160823_03	Anläggning 38	Öster	Daniel Anderberg	Artilleriställning, översikt
A160823_04	Anläggning 35	Väst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160823_05	Anläggning 36	Nordost	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160823_06	Anläggning 37	Sydost	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160823_07	Anläggning 1	Öster	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt - Panorama
A160823_08	Anläggning 1	Sydost	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt - Panorama
A160823_09	Anläggning 1	Sydväst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt - Panorama
A160823_10	Anläggning 1	Nordväst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt - Panorama
A160823_11	Anläggning 51	Sydväst	Daniel Anderberg	Maskingevärsfäste, översikt
A160823_12	Anläggning 50	Nordväst	Daniel Anderberg	Förbindelsegång, översikt
A160824_01	Anläggning 49	Väst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160824_02	Anläggning 48	Nordväst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160824_03	Anläggning 47	Öster	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160824_04	Anläggning 46	Nordost	Daniel Anderberg	Ev. läger-/tältplats
A160824_05	Anläggning 45	Sydväst	Daniel Anderberg	Stenvall, översikt
A160824_06	Anläggning 44	Söder	Daniel Anderberg	Stensättning, översikt
A160824_07	Anläggning 43	Sydväst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160824_08	Anläggning 42	Söder	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160824_09	Anläggning 34	Nordväst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160824_10	Anläggning 33	Nordväst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160824_11	Anläggning 32	Västnordväst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160824_12	Anläggning 31	Sydost	Daniel Anderberg	Skyttegrav, översikt

Bilaga 1. Förteckning över digitala foton

Filnamn	Rubrik/namn	Tagits ifrån	Fotograf	Anteckningar
A160825_25	Anläggning 21:1	Väst	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160825_26	Anläggning 21:2	Nordväst	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160825_27	Anläggning 21:3	Väst	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160825_28	Anläggning 21:3	Söder	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo 18.1), detalj av kallmur
A160825_29	Anläggning 21:4	Nordväst	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160825_30	Anläggning 21:5	Norr	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160825_31	Anläggning 21:6	Söder	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160825_32	Anläggning 21:7	Sydväst	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160825_33	Anläggning 21:8	Norr	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160825_34	Anläggning 21:9	Väst	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160825_35	Anläggning 21:9	Sydväst	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160825_36	Anläggning 21:10	Norr	Daniel Anderberg	Rösegravfält (Jo18.1), översikt
A160826_01	Anläggning 80	Nordväst	Daniel Anderberg	Vrak, översikt
A160826_02	Anläggning 78	Väst	Daniel Anderberg	Stensättning, översikt
A160826_03	Anläggning 79	Norr	Daniel Anderberg	Stenfundament, översikt
A160826_04	Anläggning 72	Öster	Daniel Anderberg	Röse, översikt
A160826_05	Anläggning 73	Norr	Daniel Anderberg	Sjömärke, översikt
A160826_06	Anläggning 71	Nordost	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt
A160826_07	Anläggning 22	Sydväst	Daniel Anderberg	Röse, översikt
A160826_08	Anläggning 8:1	Öster	Daniel Anderberg	Gravröse (Jo 18.4), översikt
A160826_09	Anläggning 9	Norr	Daniel Anderberg	Röse, översikt
A160826_10	Anläggning 8:2	Sydväst	Daniel Anderberg	Gravröse (Jo 18.4), översikt
A160826_11	Anläggning 8:3	Nordväst	Daniel Anderberg	Gravröse (Jo 18.4), översikt
A160826_12	Anläggning 7	Sydost	Daniel Anderberg	Gravröse (Jo 18.6), översikt
A160826_13	Anläggning 5	Nordväst	Daniel Anderberg	Gravröse (Jo 18.7), översikt
A160826_14	Anläggning 6	Sydväst	Daniel Anderberg	Förvaringsanläggning, översikt
A160829_01	Anläggning 10	Söder	Daniel Anderberg	Röse, översikt
A160829_02	Anläggning 11	Väst	Daniel Anderberg	Röse, översikt
A160829_03	Anläggning 12	Nordväst	Daniel Anderberg	Skyttevärn, översikt

Bilaga 1. Förteckning över digitala foton

Filnamn	Rubrik/namn	Tagits ifrån	Fotograf	Anteckningar
A160902_10	Anläggning 76:2	Sydost	Daniel Anderberg	Rösegravfält, översikt
A160902_11	Anläggning 76:4	Sydost	Daniel Anderberg	Stensättning, översikt
A160902_12	Anläggning 76:3	Nordost	Daniel Anderberg	Rösegravfält, översikt
A160902_13	Anläggning 76:3	Öster	Daniel Anderberg	Rösegravfält, översikt
A160902_14	Anläggning 76:4	Sydost	Daniel Anderberg	Stensättning, översikt
A160902_15	Anläggning 76:5	Sydost	Daniel Anderberg	Stensättning, översikt
A160902_16	Anläggning 77	Väst	Daniel Anderberg	Röse, översikt
A160902_17	Anläggning 75	Nordväst	Daniel Anderberg	Gravröse, översikt
A160902_18	Anläggning 74:2	Norr	Daniel Anderberg	Röse, översikt
A160902_19	Anläggning 74:1	Sydväst	Daniel Anderberg	Röse, översikt
A160902_20	Anläggning 74:3	Sydost	Daniel Anderberg	Röse, översikt

Kattahavet

Natan

Pellas

Söderber

Kungö

Teckenföck

Dalsberg

Kungsöbergen

Ramsö

Anl 1

Anl 2

Anl 3

Anl 4

Anl 18

Anl 19

Anl 20 - 21 (Jo 18.1)

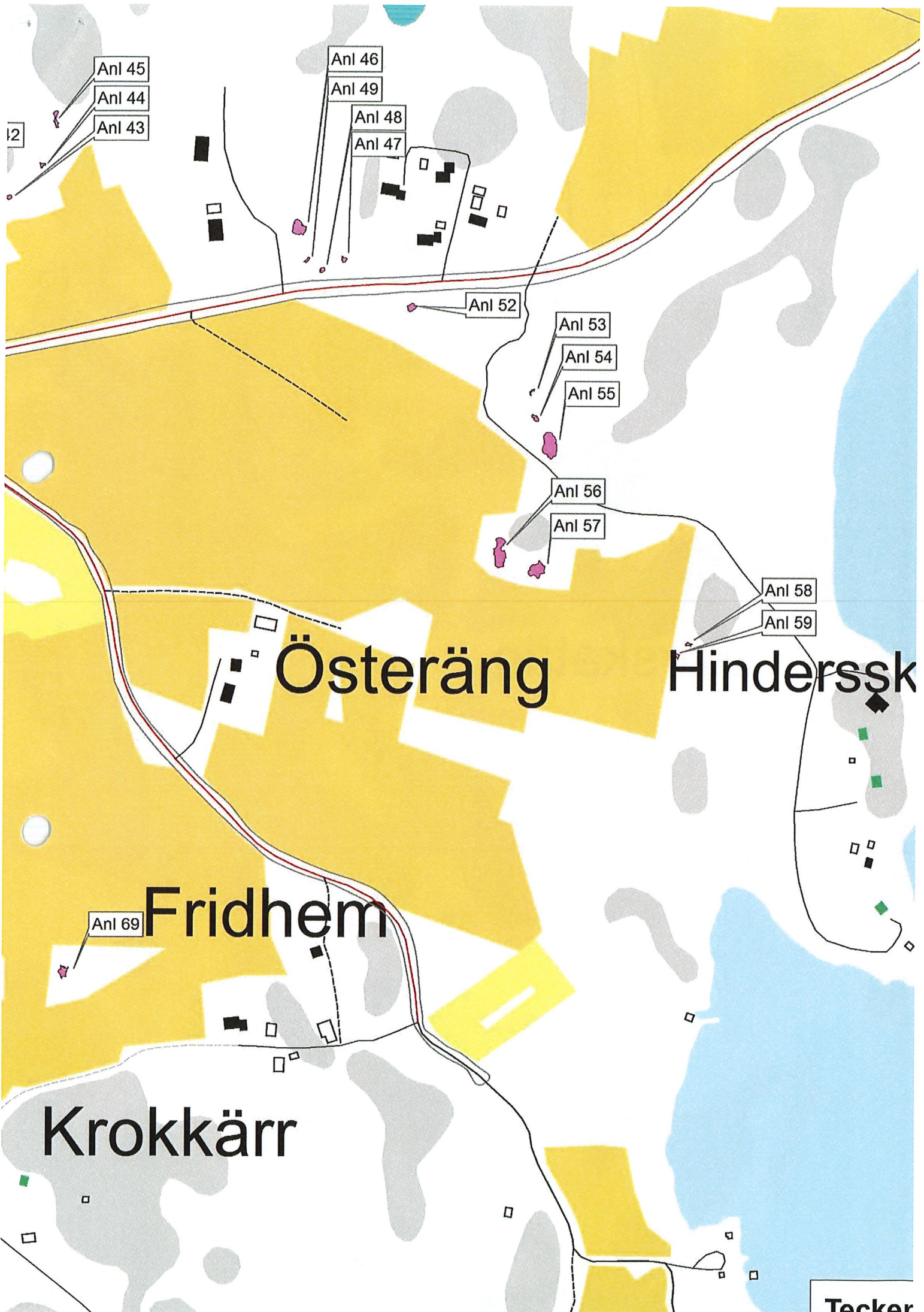
Anl 23

Anl 24 - 27

Anl 60

Anl 62

Jo 18.A

12

Anl 45
Anl 44
Anl 43

Anl 46
Anl 49
Anl 48
Anl 47

Anl 52

Anl 53
Anl 54
Anl 55

Anl 56
Anl 57

Anl 58
Anl 59

Anl 69

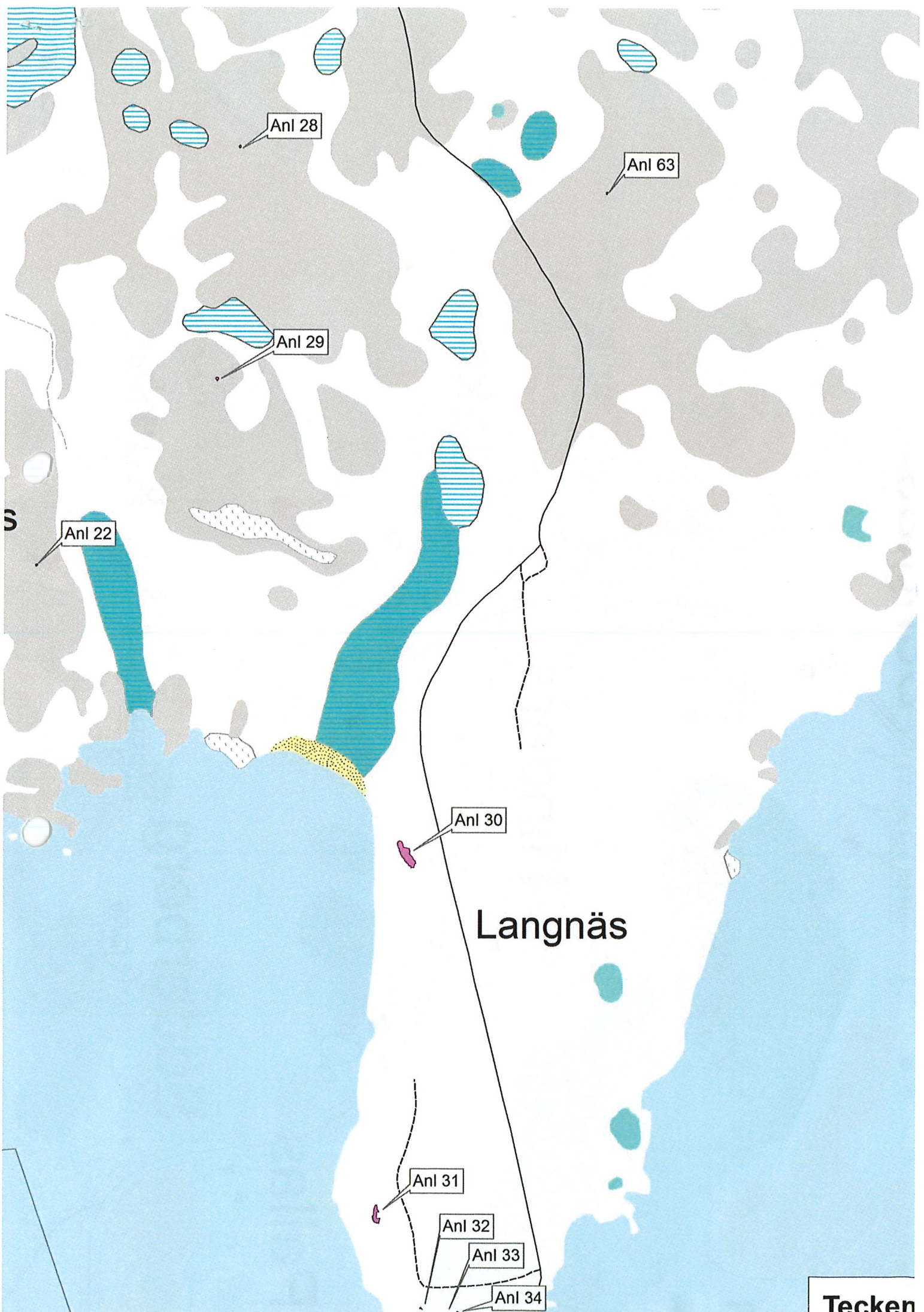
Österäng

Hinderessk

Fridhem

Krokkärr

Tecker

Langnäs

Tecken